Znamenitý začiatok

Gn 1,1–2,3

Diskusia

Otázky a postrehy môžete zadávať aj elektronicky na www.slido.com po zadaní kódu podujatia #GN01.

Metóda **Västerås**
(4 – kroková: prvé čítanie nahlas, druhé potichu s označovaním, výklad a zdieľanie)

Označenie textu na fotokópii:

Pri čítaní textu si čitateľ označí biblický text značkami:

? = nechápem

! = je to dôležité

→ = osobne sa ma to dotýka

(iné možné symboly

↔ = veta vzbudzuje protirečenie;

↓ = obsahuje prísľub;

↑= požaduje sa odo mňa reakcia.

Znamenitý začiatok (Gn 1,1-2,3) - Štruktúra a doslovný preklad

1,1 Na počiatku stvoril Boh (אֱלֹהִים= plur. *bohovia*) nebesia a zem. [2] Zem však bola púšťou a prázdnotou a hustá tma bola nad priepasťou a Boží duch sa vznášal nad vodami.

1. deň – ČAS (*1. dielo*: **svetlo**) *miesto činnosti*: **nebesia** (*spôsob:* **oddeľovanie**)

[3] A ***Boh povedal***: „Nech je svetlo!“ a bolo svetlo. [4] **A videl Boh to svetlo, že je dobré**; a oddelil svetlo od hustej tmy. [5] A Boh dal svetlu meno „deň“ a hustej tme dal meno „noc“. A bol večer a bolo ráno, deň prvý (=jeden).

2. deň – životný priestor (*2. dielo*: **nebesia**) **nebesia (oddeľovanie)**

[6] A ***Boh povedal***: „Nech je obloha uprostred vôd a nech delí vody od vôd!“ [7] A urobil Boh oblohu a oddelil vody, ktoré boli pod tou oblohou, od vôd, ktoré boli nad tou oblohou. A stalo sa tak. [8] A Boh dal meno tej oblohe „nebesia“. A bol večer a bolo ráno, deň druhý.

3. deň – životný priestor (*3.dielo* **súš** a *4. dielo* **rastliny**) **zem (oddeľovanie + zaplnenie)**

[9] A ***Boh povedal***: „Nech sa zhromaždia vody, ktoré sú pod nebesami na jedno miesto a nech sa ukáže súš!“ A stalo sa tak. [10] A Boh súši dal meno „zem“ a zhromaždisku vôd dal meno „moria“. **A Boh videl, že je to dobré.** [11] A ***Boh povedal***: „Nech zem vyženie mladú zeleň, rastliny semeniace semená a ovocné stromy rodiace plody, so semenom vo vnútri, každý podľa svojho druhu na zemi.“ A stalo sa tak. [12] A vyhnala zem mladú zeleň a rastliny semeniace semená podľa svojho druhu i stromy, rodiace plody, so svojím semenom vo vnútri, podľa svojho druhu. **A Boh videl, že je to dobré.** [13] A nastal večer a nastalo ráno, deň tretí.

4. deň- ČAS (*5. dielo* **svetlá**) **STRED TÝŽDŇA** **nebesia (zaplnenie)**

[14] A ***Boh povedal***: „Nech sú svetlá na oblohe nebies na (*l*) oddeľovanie medzi dňom a nocou! Nech budú na (*l*) znamenie pre (*l*) obdobia, (*l*) dni a roky! [15] Nech sú (*l*) svetlami na nebeskej oblohe, *aby* (*l*) *osvetľovali tú zem!*“ A stalo sa tak. [16] A urobil Boh dve veľké svetlá: veľké svetlo, k (*l*) vláde dňa, a malé svetlo, k (*l*) vláde noci, a aj hviezdy. [17] A umiestnil ich Boh na nebeskej oblohe, *aby* (*l*) *osvetľovali zem* [18] a aby (*l*) vládli nad dňom a nad nocou a aby (*l*) oddeľovali svetlo od tmy. **A Boh videl, že je to dobré.** [19] A nastal večer a nastalo ráno, deň štvrtý.

5. deň –vtáky na nebi a ryby v mori (*6.dielo*) **zem (zaplnenie)**

[20] A ***Boh povedal***: „Nech sa hemžia vody množstvom živých tvorov a okrídlené tvory nech lietajú ponad zem na nebeskej oblohe!“ A stvoril Boh veľké morské zvieratá a všetky živé plaziace tvory, ktoré sa hemžia vo vode podľa svojho druhu, ako i všetky lietajúce okrídlené tvory podľa svojho druhu. **A Boh videl, že je to dobré.**
[22] A požehnal ich Boh, hovoriac: „Ploďte a množte sa a naplňte morské vody, aj vtáctvo nech sa rozmnožuje na zemi!“ [23] A nastal večer a nastalo ráno, deň piaty.

6. deň –zvieratá (*7. dielo*) **a človek na súši** (*8.dielo*) **zem (zaplnenie)**

[24] A ***Boh povedal***: „Zem, vydaj živé bytosti podľa svojho druhu: dobytok, plazy a divú zver podľa svojho druhu!“ A stalo sa tak. Boh urobil divú zver podľa svojho druhu, dobytok podľa svojho druhu i všetky plazy podľa svojho druhu. **A Boh videl, že je to dobré.**
[26] A ***Boh povedal***: „Urobme ľudí na náš obraz, podľa našej podoby! Nech panujú nad rybami mora a nad vtáctvom neba i nad dobytkom a celou zemou a nad všetkými plazmi, čo sa plazia po zemi!“
[27] A *stvoril* **(a)** Boh **(b)** človeka na svoj `obraz` **(c)**, /
na `obraz` **(c)** Boha **(b)** ho *stvoril* **(a)** / muža a ženu ich *stvoril*.
[28] Boh ich požehnal a ***Boh*** IM ***povedal***: „Ploďte a množte sa a naplňte zem! Podmaňte si ju a panujte nad rybami mora, nad vtáctvom neba a nad všetkými zvieratami, čo sa hýbu na zemi!“ [29] A ***Boh povedal***: „Hľa, dal som vám všetky rastliny semeniace semeno na povrchu celej zeme a všetky stromy, majúce plody, v ktorých sa rodí semeno plodu stromu: nech je vám to za pokrm! [30] A všetkým zvieratám zeme a všetkému vtáctvu neba i všetkému, čo sa hýbe na zemi, v čom je život, nech sú za pokrm všetky zelené rastliny.“ A stalo sa tak. [31] **A Boh videl všetko, čo urobil, a hľa, bolo to veľmi dobré.** A nastal večer a nastalo ráno, deň šiesty.

7. deň - ČAS (Boh ukončil diela)

[1] Takto boli ukončené nebo a zem a všetky ich voje. [2] *V siedmy deň* dokončil Boh svoje diela, ktoré urobil. A odpočíval v *siedmy deň* od všetkých diel prácu, ktoré urobil. [3] I požehnal *siedmy deň a* zasvätil ho, lebo v ňom odpočíval od všetkých diel, ktoré Boh stvoril a urobil.

Pán Boh tvoril 10 príkazmi v 6 dňoch. Prózu Gn 1 charakterizuje opakovanie 7 ustálených formulácií: (1) oznámenie Božieho slova וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים *(10 krát - vv. 3.6.9.11.14.20.24.26.28.29); (2) príkaz* **„nech je“**.. יְהִי *(8 krát - vv. 3.6.9.11.14.20.24.26.); (3) formula splnenia* וַיְהִי־כֵן **„a stalo sa tak“** *(7 krát vv. 3.7.9.11.15.24.30); (4) opis činu-* **„a Boh oddelil, ... urobil ... stvoril“***(7 krát vv.4.7.16.20.21.25.27) (5) formula schválenia (7 krát 4.10.12.18.21.25.31); (6) následné Božie slovo v podobe pomenovania alebo požehnania (7 ráz vv. 5bis.8.10bis.22.28); (7) spomenutie dňa (7 ráz 5.8.13.19.23.31; 2,2).*

Exegéza a výklad

- **„Scriptura sacra cum legentibus crescit“** –

  (sv. Gregor Veľký v *Moralia in Job*).
- „**Auslegen ist das Ungesagte sagen**“ (filozof M. Heidegger) –

  „Vykladať znamená povedať nevypovedané“
- „**Interpretovať text znamená umiestniť ho do komplexu vzťahov**“

  (X. Léon Dufour)
- **Výklad je pokus o vyjadrenie toho, čo text prekladá pomocou odlišných znakov a štruktúr** (P. Pokorný).

Paralelizmus dní v Gn 1,3-31 (3+3)

A svetlo

B more a nebesia

C súš a rastliny

A´ svetlá

B´ ryby a vtáky

C´ zvieratá a ľudia

Rozuzlenie Gn 2,1-3: *posvätený deň*

Gn 1,1

(Verš 1 má 7 hebr. slov, na 3. mieste je meno Boh; v. 2 má 14 hebr. slov a stať o sobote v 2,1-3 má 35 slov)

Gn 1,1 בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ

Gn 1,1 Na počiatku **stvoril Boh** nebesia a zem.

LXX ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
(Na počiatku urobil Boh nebo a zem)

VUL In principio creavit Deus caelum et terram

Sedem ustálených formúl od Gn 1,3-2,3
(navodzuje štýl lyrizovanej prózy)

(A) oznámenie príkazu וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים (**10 krát** - *vv. 3.6.9.11.14.20.24.26.28.29)*

(B) príkaz či zámer ... יְהִי (**8 krát** - *vv. 3.6.9.11.14.20.24.26)*

(C) formula splnenia וַיְהִי־כֵן (**7 krát** *vv. 3.7.9.11.15.24.30)*

(D) opis tvorivého činu - *a Boh oddelil,... urobil,..* (**7 krát** *vv. 4.7.16.20.21.25.27)*

(E) následné Božie slovo: ***meno*** alebo ***požehnanie*** (**7 krát** *vv. 5bis.8.10bis.22.28)*

(F) formula schválenia: ***A Boh videl, že je to dobré*** (**7 krát** *vv. 4.10.12.18.21.25.31)*

(G) spomenutie dňa: *Bol večer a bolo ráno,* ***deň*** *jeden* (**7 krát** *vv. 5.8.13.19.23.31;2,2-3)*

Prvý deň (*1. dielo*: svetlo - ôr týka sa **ČASU**)
miesto činnosti: **nebesia**,
účel svetla: **oddeľovať čas**

3 A povedal Boh: (1)
„Nech je svetlo!“ (2)
a bolo svetlo. (3)
4 A videl Boh to svetlo, že je dobré; (4)
a oddelil to svetlo od tej hustej tmy. (5)
5 A Boh dal meno tomu svetlu „deň“ (6)
a dal meno tej hustej tme „noc“.
A bol večer a bolo ráno, deň jeden. (7)

Komentovanie Gn 1,1-2,3

1) svetlo
2) klenba - more a nebesia
3) súš a rastliny

---

4) svetlá
5) ryby a vtáky
6) zvieratá a ľudia (a rastinný pokrm)

---

7) posvätený deň

Staroveký kozmologický obraz *(nebesia-zem-podsvetie)*

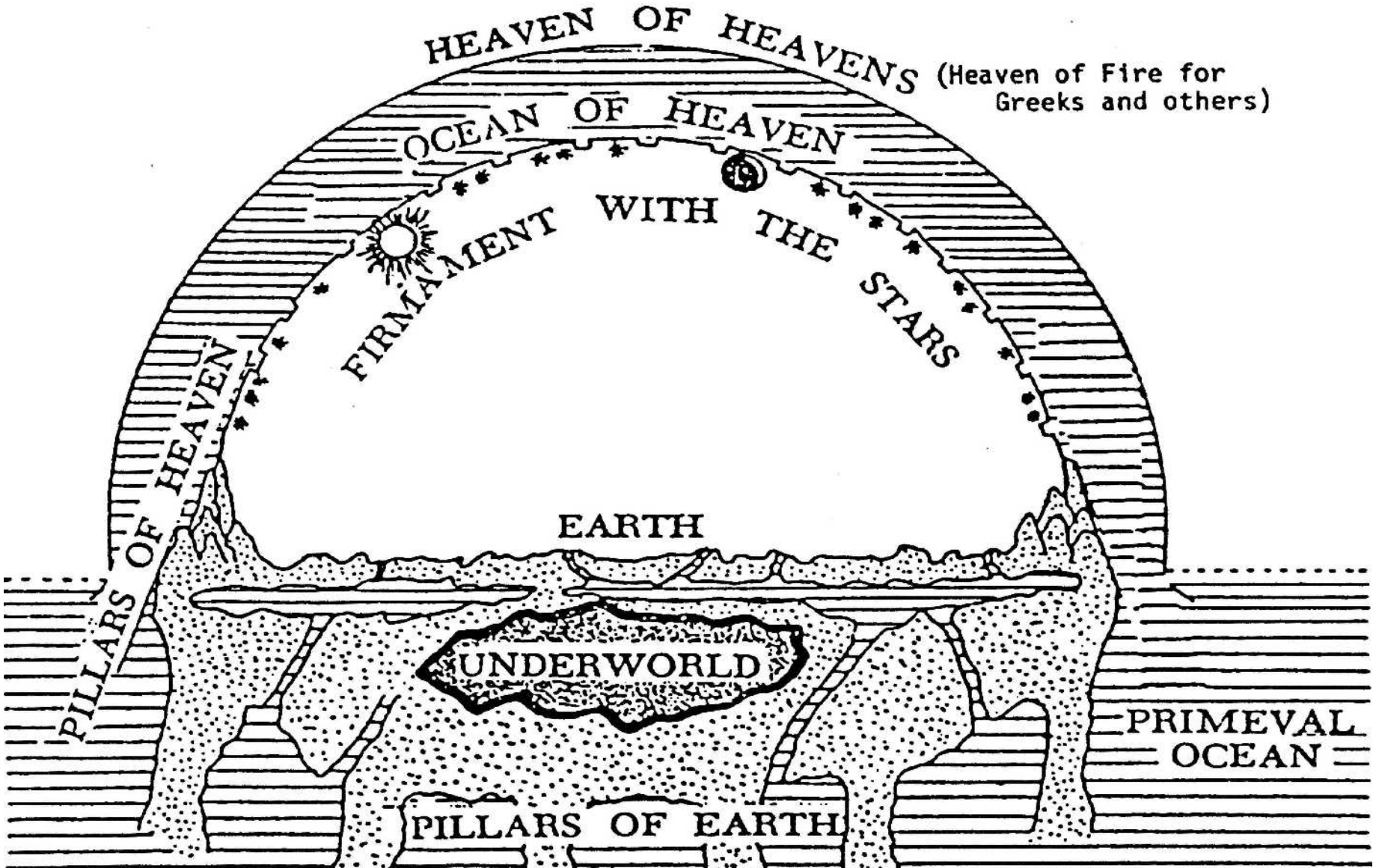

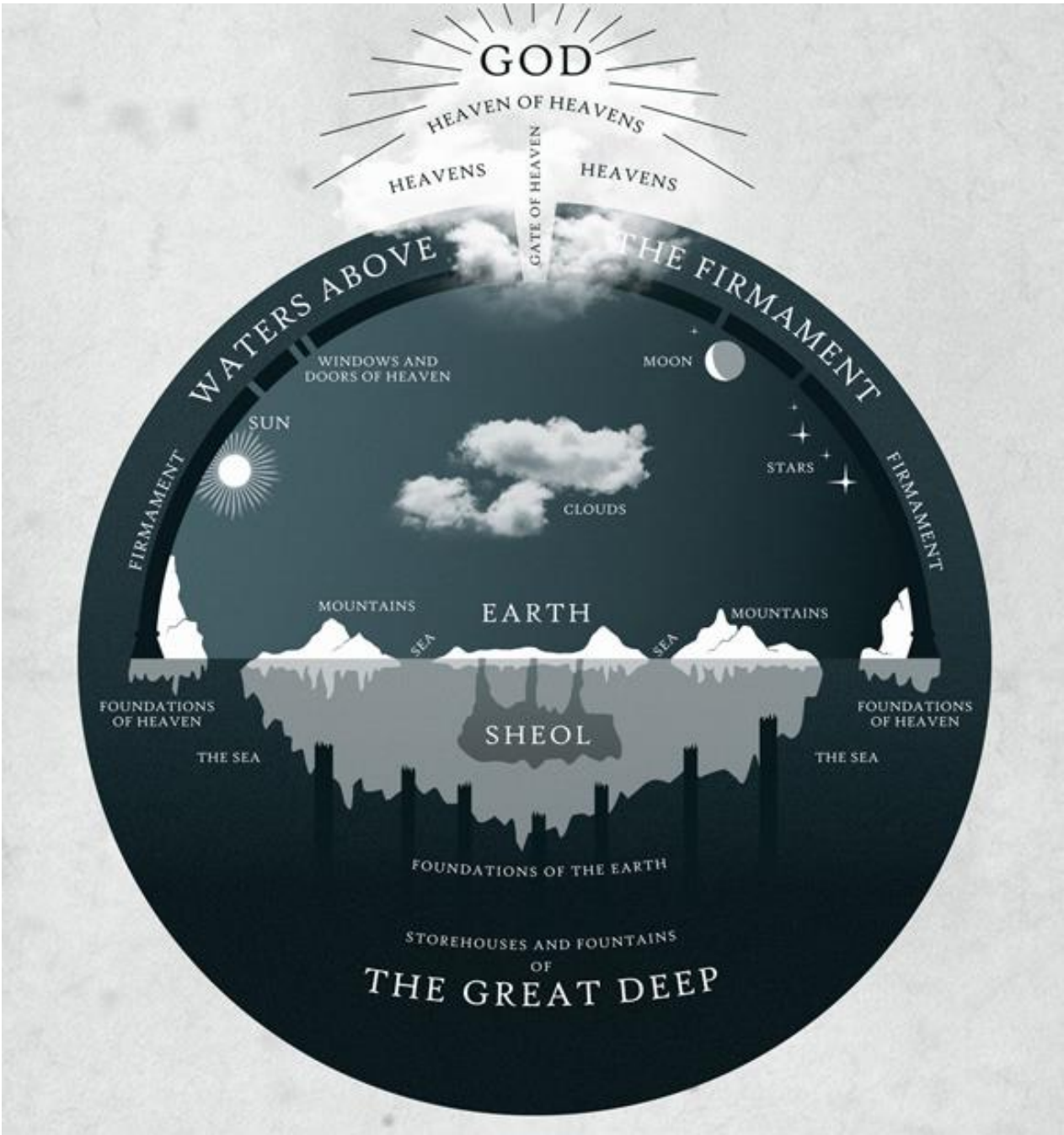
GOD
HEAVEN OF HEAVENS
HEAVENS
GATE OF HEAVEN
HEAVENS
WATERS ABOVE
THE FIRMAMENT
WINDOWS AND DOORS OF HEAVEN
MOON
SUN
STARS
FIRMAMENT
FIRMAMENT
CLOUDS
MOUNTAINS
EARTH
MOUNTAINS
SEA
SEA
FOUNDATIONS OF HEAVEN
FOUNDATIONS OF HEAVEN
SHEOL
THE SEA
THE SEA
FOUNDATIONS OF THE EARTH
STOREHOUSES AND FOUNTAINS
OF
THE GREAT DEEP

Komentár Gn 1,1-2,3

1) svetlo
2) klenba - more a nebesia
3) súš a rastliny

---

4) svetlá
5) ryby a vtáky
6) zvieratá a ľudia (a rastinný pokrm)

---

7) posvätený deň

Šiesty deň (*8. dielo*: človek - ´adam)
miesto činnosti: **zem**
úloha človeka: **reprezentovať Boha, mať s ním vzťah a spravovať zem**

---

26 Nato Boh povedal: **(1)**
"Urobme ľudí na náš obraz a podľa našej podoby! **(2)**
Nech panujú nad rybami **mora** i nad vtáctvom **neba** i
nad dobytkom a celou **zemou** a nad všetkými plazmi, čo sa plazia po **zemi**!"
27 A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, **(3)**
muža a ženu ich stvoril.
28 Boh ich požehnal a povedal **IM**: **(4)**
"Ploďte a množte sa a naplňte **zem**!
Podmaňte si ju a panujte nad rybami **mora**, nad vtáctvom **neba** a
nad všetkou zverou, čo sa hýbe na **zemi**!"
29 Potom Boh povedal:
"Hľa, dávam vám všetky rastliny s plodom semena na povrchu celej **zeme** a
všetky stromy, majúce plody, v ktorých je ich semeno: vám to bude za **pokrm**,
30 a všetkým zverom zeme a všetkému vtáctvu neba i všetkému, čo sa hýbe na **zemi**,
v čom je dych života, (budú) všetky zelené rastliny za **pokrm**"
A stalo sa tak. **(5)**
31 A Boh videl všetko, čo urobil, a hľa, bolo to veľmi dobré. **(6)**
A nastal večer a nastalo ráno, ten deň šiesty. **(7)**

Preklad Gn 1,26-27

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ	*Boh povedal: „Urobme ľudí na náš obraz,*
כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם	*podľa našej podoby! Nech panujú nad rybami*
וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ	*mora i vtáctvom neba, nad dobytkom a celou*
וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ׃	*zemou i nad všetkými plazmi, čo sa plazia po zemi!“*
וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ	*A stvoril Boh človeka na svoj obraz,*
בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ	*na obraz Boží ho stvoril,*
זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם׃	*muža a ženu ich stvoril.*

Boží obraz v Gn 1,27

Stvoril a

Boh človeka b

na svoj **OBRAZ**, c

na **OBRAZ** c´

Boha ho b´

stvoril, a´

ako muža a ženu ich

stvoril a´´

Dôvod plurálu „urobme“ v Gn 1,26

(a) Filón Alexandrijský - Boh sa obracia na **nebeský dvor** t. j. na anjelov.

(b) Barnabášov list a sv. Justín (2. stor.) videli v pluráli narážku na Ježiša Krista, resp. **Božiu trojicu**. Samotný autor to ešte tak nevnímal.

(c) H. Gunkel: „plurál môže odrážať **polyteistické podanie**, ktoré prebral kňazský pisateľ.

(d) **plurál vznešenosti** (Driver a iní). Joüon: „plurál majestátu sa používa v zámenách (Gn 3,22 a Iz 6,8), čo viedlo k opusteniu tejto interpretácie.

(e) Joüon tu vidí **plurál uvažovania v sebe samom;** Cassuto **plurál sebapovzbudenia** (porov. Gn 11,7; Ž 2,3). Tento výklad je prijatý.

(f) Clines a Hasel - **plurál Božieho vedenia** (Boh sa obracia na Ducha).

„Človek stvorený na Boží obraz“

- **Substanciálna interpretácia (podstata človeka – duchovné kvality)**

- **Funkčná interpretácia (úloha človeka – demokratizácia idey reprezentovať Boha na všetkých ľudí)**

- **Interpretácia na základe vzťahu (príbuzenstvo, lat. *imago=imitatio*)**

Nádej z Gen 1: *Človek na Boží obraz*

„Boh stvoril všetkých ľudí „aby sa mu podobali,“
teda aby sa niečo udialo medzi Stvoriteľom a stvorením.
Platí to bez ohľadu na akékoľvek rozdiely medzi ľuďmi,
presahuje to všetky náboženské rozdiely, vieru aj nevieru.
Každá ľudská bytosť každého náboženstva a na každom mieste,
ba aj tam kde náboženstvá už nie sú uznávané, bola stvorená na
obraz Boží“ (C. Westermann)

Dvojica „muž a žena“ זָכָר וּנְקֵבָה („*samčí tvor a samičí tvor*“)

Označuje:

- **ľudí oboch pohlaví**: Gn 1,27; 5,2; Lv 12,7; 15,33; 27,5.6.7; Nm 5,3; Dt 4,16 **(9x)**

- i živočíchy Gn 6,19; 7,3.9.16; Lv 3,1.6; 4,28.32; 5,6 **(9x)**

A z každého druhu živočíchov vezmeš do korába po jednom páre,
aby sa s tebou zachovali nažive, teda samca i samicu (Gn 6,19)

Pohlavná komplementarita dvojice v Gn 1,27

„Muža a ženu (זָכָר וּנְקֵבָה - *zachar uneqevá*) **ich stvoril“**

Počiatočné chápanie mužskej a ženskej identity je v Písme

- ***na fyziologickej úrovni*** (čiže ľudia sú sexuálne odlíšení)
- ***nie na psychologických alebo spoločenských rozdieloch pohlaví.***

Pohlavie a rodové odlíšenie je určené primárne biologicky, nie spoločenskými rolami (alebo pocitovo).

Lynn White verzus výklad Biblie

Lynn White – americký medievalista a historik stredovekých technológií obvinil stredovekú interpretáciu Gn 1,26-28 z ekologickej krízy vo veľmi citovanom

článku ***The Historical Roots of Our Ecologic Crisis*** vo vedeckom periodiku ***Science*** (10. 3. 1967)

Časti článku:

- *Západné tradície technológie a vedy*
- *Stredoveký pohľad na človeka a prírodu*
- *Alternatívny kresťanský pohľad*

Gn 1,26-28 (so silnými hebr. slovesami **radá** - *panovať*, **kavaš** - *podmaniť*)

26 Nato Boh povedal:
"Urobme ľudí na náš obraz a podľa našej
podoby! Nech **panujú** (***wejirdú***) nad rybami
mora i nad vtáctvom neba i nad dobytkom a
nad celou **zemou** a nad všetkými plazmi, ..."
27 A stvoril Boh človeka na svoj obraz,
na Boží obraz ho stvoril,
muža a ženu ich stvoril.
28 Boh ich požehnal a povedal im:
"Ploďte a množte sa a naplňte **zem**!
Podmaňte si ju a panujte (***wechivšuhá uredú***)
nad rybami mora, nad vtáctvom neba
a nad všetkou zverou, čo sa hýbe na **zemi**!"

Siedmy deň – *Boh sa dá nájsť v čase*

Rozuzlenie – záver (Gn 2,1-3) - má teocentrický ráz (*kde Boží čas je nepriamo priestorom na stretnutie s Bohom*)

- 1 Takto ***boli ukončené*** nebo a zem a všetky ich voje.
- 2 V siedmy deň Boh *skončil* svoje diela, ktoré *urobil*.
  A v siedmy deň *odpočíval* od všetkých diel, ktoré *urobil*.
- 3 I *požehnal* siedmy deň a ***zasvätil*** (וַיְקַדֵּשׁ) ho,
  lebo v ňom *odpočíval* od všetkých diel,
  ktoré Boh *stvoril* a *urobil*.

Trojdielna kompozícia Gn 1 – 9

Gn 1,1 – 2,3 *SVET JE DOM UPROSTRED CHAOSU*

kozmický scenár, **ideálny svet** - aký je svet od Boha a aký by mal byť!

Gn 2,4 – 4,25 ***Eden a jeho okolie*** *Akí sú ľudia?*

Ľudia sú muži a ženy, sú si bratmi navzájom a sú narušiteľmi pokoja

Gn 5,1-9,17 *SVET OČISTENÝ CHAOSOM POTOPY* –

kozmický scenár, **reálny svet** ohrozený hriechom, no je pod vládou Boha

Čo s evolúciou (vesmírnou, geologickou, biologickou)? Kresťan ju musí brať vážne!

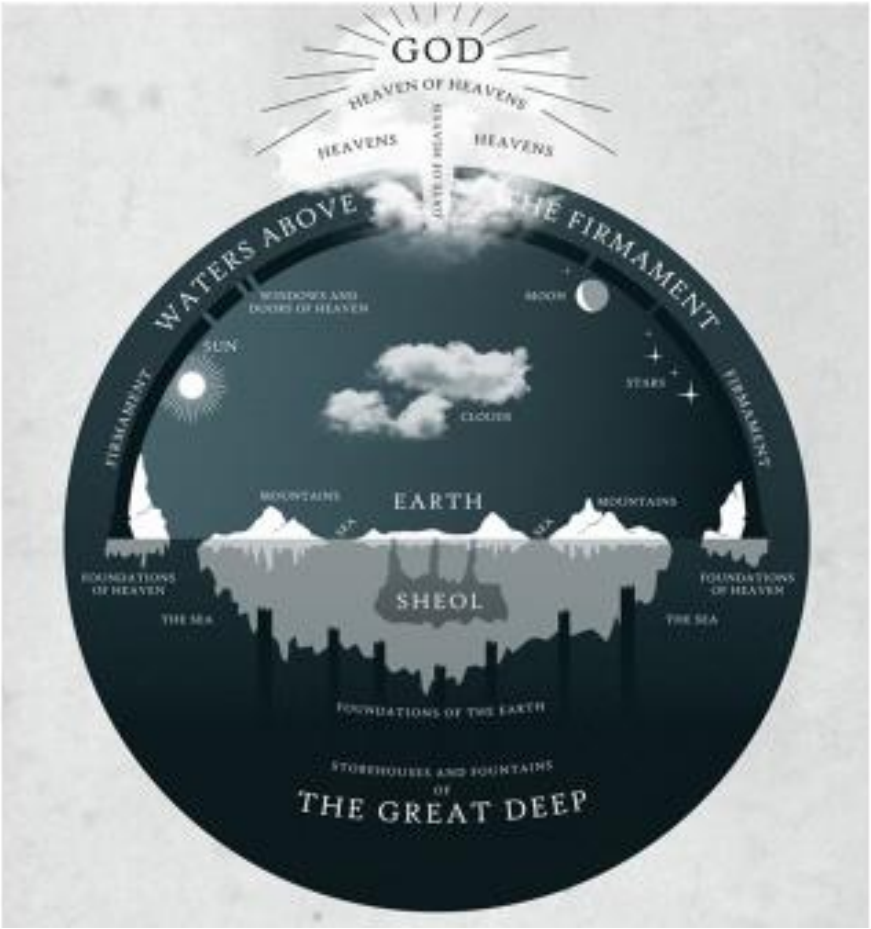

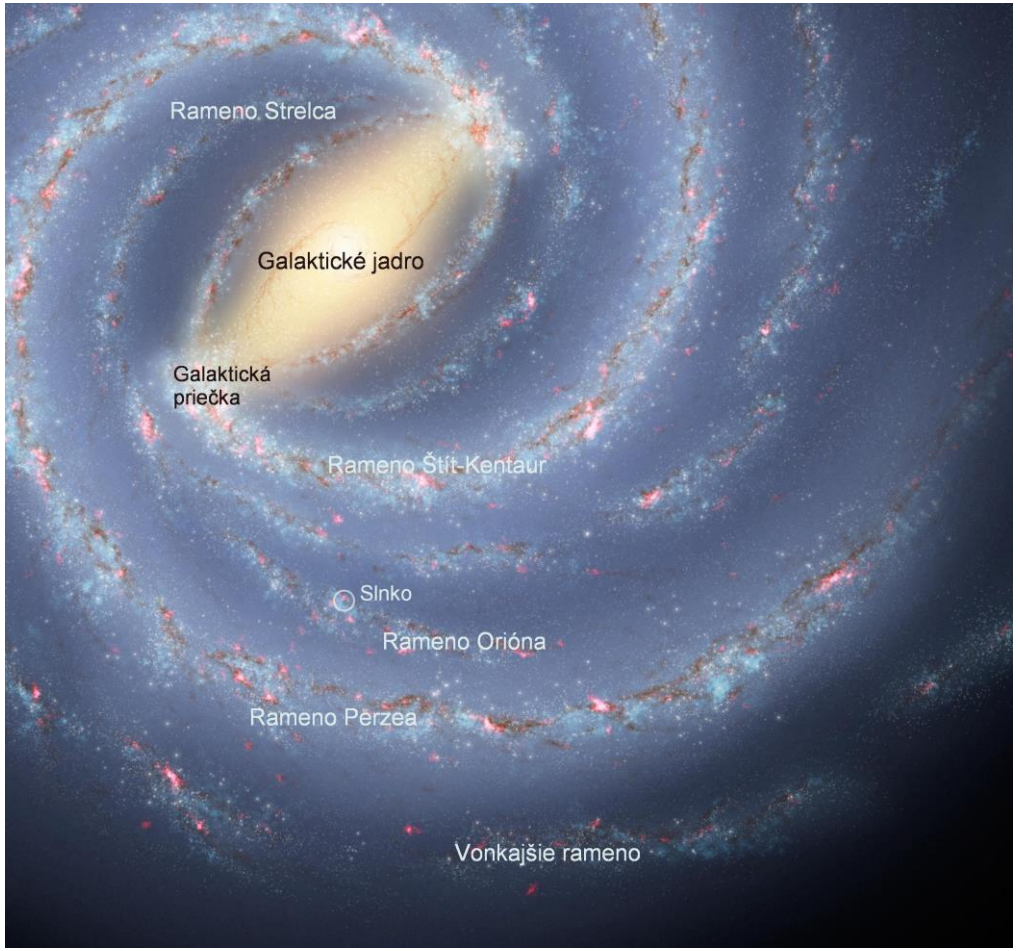

Zhrnutie

- Gn 1 nie je vedecká ale teologická (duchovná) rozprava
- Gn 1 je teocentrická: zameraná na Boha a jeho vzťah so svetom
- Gn 1 je silne antimytologická a odkúzľuje svet (všetko je stvorené Bohom a teda nič zo stvorení nie je bohom tzv. *Entzauberung*)
- Gn 1 je silne optimistická v pohľade na stvorený svet (všetko je dobré) a predstavuje nám ideálny svet
- Gn 1 predstavuje ideálne človeka, jeho úlohy a vzájomné vzťahy
- Gn 2,1-3 odkazuje, že Boha možno nájsť v posvätnom čase (*dies Domini* – Pánov deň)

1. Biblia nie je kniha kúziel.
2. Biblia nie je taká jasná, ako by sme si priali.
3. Biblia bola Bohom inšpirovaná, nie nadiktovaná...

Ďakujem za pozornosť